

Jauniešu ar uzvedības traucējumiem programmu izvērtējums

Rīgas domes Labklājības departaments katru gadu ievieš jaunus, inovatīvus sociālos pakalpojumus, kas balstīti uz sociālo grupu vajadzībām. Jaunā pakalpojuma ieviešana notiek izmēģinājuma posmā, kam seko novērtēšana. Dotais pētījums tika veikts, lai izvērtētu vienu no 2017. gadā ieviestajiem inovatīvajiem sociālajiem pakalpojumiem – sociālās rehabilitācijas programmu jauniešiem ar uzvedības traucējumiem. Šīs programmas mērķis ir veicināt sociālās atstumtības riskam pakļauto pusaudžu / jauniešu sociālo integrāciju Rīgā un samazināt sociālās atstumtības risku, nodrošinot sociālās rehabilitācijas un atbalsta programmas sociālās izslēgtības riskam pakļautām personām vecumā no 13 līdz 18 gadiem. Programmas saņēmēji ir jaunieši no sociālā riska ģimenēm ar daudzām sociālām problēmām: mācīšanās grūtības, likumpārkāpumi, zemas komunikācijas prasmes, problēmas un konfliktu risināšanas grūtības, atkarības, sociālā izolācija utt. Programmu īstenošanu nodrošina divas organizācijas – “Latvijas Samariešu apvienība” un “Sociālo pakalpojumu aģentūra”. Programmu ilgums ir attiecīgi 6 mēneši un 8 mēneši, katra programma sniedz pakalpojumus 15 jauniešiem vecumā no 13 līdz 18 gadiem. Pētījumā analizēti “Sociālo pakalpojumu aģentūras” īstenotās programmas rezultāti 15 jauniešiem.

Pētījuma norises laiks: 2018. gada marts - 2018. gada jūnijs.

Pētījuma mērķis ir noteikt, vai programmas īstenošana uzlabo jauniešu ar uzvedības problēmām sociālo funkcionēšanu.

Jaunieši tika novērtēti skalā no 1 līdz 10 pēc sekojošiem kritērijiem, kuri apvienoti 4 grupās:

1. Paštēls

- Pašvērtējums
- Paškritika
- Radoša pašizpaušme

2. Sociālās prasmes

- Personīga higiēna un pašaprūpe
- Spēja ievērot noteikumus
- Uzvedība
- Prasme darboties komandā

3. Emocionālā noturība

- Emocionālais līdzsvars
- Prasme risināt konflikta situācijas
- Atbildība par savu rīcību
- Prasme sniegt atbalstu
- Prasme konstruktīvi izteikt kritiku
- Cieņa pret pieaugušiem
- Iecietība pret vienaudžiem

4. Motivācija

- Skolas apmeklējums
- Uzcītība
- Motivācija darboties
- Iniciatīvas atspoguļošana

- Karjeras mērķu skaidrība
- Interesešu noturība

Datu apstrādei pielietoja aprakstošo statistiku, lai aprēķinātu vidējas vērtības. Pakalpojuma efektivitātes noteikšanai izmantoja neparametrisko Wilcoxon signed rank testu divām atkarīgām izlasēm. Efekta lielums ir aprēķināts izmantojot formulu: $r=z/\sqrt{N}$, kur r ir efekta lielums, z ir Wilcoxon signed rank testa aprēķināta vērtība un N ir kopējais īpatņu daudzums no abām izlasēm. Lai noteiktu, cik veiksmīga būs pakalpojuma ieviešana visā Rīgas pašvaldībā, izmantoja Power analysis.

Kopsavilkums

1. Gan vecāki, gan jaunieši atzīmēja, ka vislielākie uzlabojumi notiek grupā Emocionālā noturībā:
 - a. Par 4 vienībām pieauga emocionālais līdzsvars.
 - b. Par 3 vienībām pieauga prasmes sniegt atbalstu, prasmes konstruktīvi izteikt kritiku, cieņa pret pieaugušiem un iecietība pret vienaudžiem.
2. Viszemākie uzlabojumi ir bērnu Paštēlā, pie kuriem pieder: pašvērtējums, paškritika un radoša pašizpaušme.
3. Atsevišķi ir atzīmējami uzlabojumi Karjeras mērķu skaidrībā un Skolas apmeklējumā, kuri pieauga par 3 vienībām.
4. Programma vienlīdz efektīvi darbojas gan zēniem, gan meitenēm.
5. Vidēji jauniešu sociālo funkcionēšanu uzlabojas par 2–2.5 vienībām.
6. Pakalpojuma efekta lielums ir $r=0.5$ (vidējs) – tas nozīmē, ka pakalpojums ne tikai statistiski, bet arī praktiski būtiski ietekmē jauniešu sociālo funkcionēšanu.
7. Iegūtie dati liecina par to, ka pakalpojumi praktiski būtiski uzlabo jauniešu sociālo funkcionēšanu, savukārt pastāv 25% liels risks, ka, ieviešot pakalpojumu visā Rīgas pašvaldībā, pakalpojums vispār nedos pozitīvo efektu, kas ir saistīts ar mazu izlases apjomu, kurš piedalījās pētījumā. Risinājums: turpināt ieviest pakalpojumu un veikt papildus datu ievākšanu ($n=27$ jaunieši).